

'Wiccen' en wegen: instrument voor kwaliteitsbeheer in de catechese

1. Inleiding

Er is in ons land groeiende aandacht voor kerkelijke catechese met name in de parochie, de zogenaamde parochiecatechese. Er zijn verschillende ontwikkelingen aan te geven die onderling samenhangen.

1.1 Ontwikkelingen

Het accent in de geloofsoverdracht is verschoven van een belerende catechese die op de tweede plaats kwam naast de liturgische en rituele praktijk van de Kerk, naar een lerende catechese die een gelijkwaardige positie verdient ten opzichte van andere kerkelijke activiteiten. Het inzicht dat catechese een wezenlijk bestanddeel van het kerkelijke leven vormt wordt steeds meer gemeengoed.

Het belang van kerkelijke catechese is gegroeid door de veranderde relatie tussen gezin, school en parochie. Ooit werkten deze drie eensgezind en gezamenlijk in op de religieuze vorming van jonge mensen. In onze tijd zijn ze in een andere verhouding tot elkaar komen te staan. Op school wordt het vak godsdienst/levensbeschouwing gegeven en vindt niet langer de zogenaamde 'schoolcatechese' plaats. In het gezin zijn naast kerkelijke ook andere waardepatronen komen te staan. Een gevolg hiervan is dat bij de godsdienstige opvoeding en vorming, die eerst vooral gezin en school op zich namen, nu van de geloofsgemeenschap een actievere rol wordt verwacht. Die actievere rol komt onder meer tot uitdrukking in de mate waarin er geïnvesteerd wordt in de opbouw van catechese in de parochie.

De groeiende aandacht voor catechese wordt de afgelopen jaren op diocesaan en kerkprovinciaal niveau gemarkeerd door

initiatieven op het gebied van opleiding en vorming, publicatie van diocesane beleidsdocumenten, organisatie van regionale en landelijke bijeenkomsten (impulsdagen, studiedagen en conferenties). Eén voor één serieuze pogingen om de richting en de kwaliteit van de catechese positief te beïnvloeden.

1.2 Waarom dit instrument?

Parochies, dekenaten en bisdommen zoeken naar manieren waarop er ook in de personele sfeer geïnvesteerd kan worden in de opbouw en uitbouw van catechese in de parochie. Daarbij komt onvermijdelijk de vraag naar de kwaliteit van het catechetisch werk en van degene die werkzaam is in de catechese naar voren. Welke persoonlijke en professionele kwaliteiten zijn nodig om goede catechese te waarborgen? Dit instrument sluit bij die vraag aan. Het is een aanbod aan degene die in de Kerk van Nederland op de verschillende niveaus verantwoordelijkheid dragen voor de kwaliteit van de catechese.

In dit instrument vinden bestuurders, opleiders, personeelsfunctionarissen, dekenale en parochiële stuurgroepen handvatten waarmee ze functieomschrijvingen kunnen maken, huidige functies kunnen toetsen, doelen en eindtermen van vormings- en opleidingstrajecten kunnen inrichten. Het kreeg daarom ook als ondertitel mee: *in-*

strument voor kwaliteitsbeheer.

Dit document is letterlijk een instrument, een *werk*-document. Er moet mee gewerkt worden, er moet ervaring mee worden opgedaan. De Bisschoppelijke Commissie voor Catechese beveelt aan dat dit instrument voor kwaliteitsbeheer in het werkveld wordt geïmplementeerd, dat de ervaringen ermee worden verzameld en geëvalueerd en dat er tenslotte zoonodig een bijgestelde versie ter beschikking komt.

1.3 Overzicht van de inhoud

Voorafgaand aan de functionele omschrijving van het woord catechese motiveren wij de keuze om het woord catechese zonder voorvoegsels of bijvoeglijke naamwoorden te gebruiken (§ 2). Na vastgesteld te hebben wie er in de Kerk groepen zijn tot het werken in de catechese (§ 3) geven we aan wat de persoonlijke (§ 4.1) en professionele (§ 4.2) kenmerken van een werkende in de catechese zijn. Wil er sprake zijn van goede catechese dan dienen er bepaalde taken uitgevoerd te worden en daarvoor zijn bepaalde kwaliteiten nodig. Deze taken en kwaliteiten worden naar drie verschillende niveaus omschreven (§ 5.7).

2. Catechese: woordgebruik en omschrijving

In Nederland is sinds de jaren tachtig de term parochiecatechese in zwang. Met dit woord wordt verwezen naar die catechese die binnen parochiële verbanden plaatsvindt. Aanvankelijk diende de toevoeging ‘parochie’ vooral om het werkgebied af te bakenen ten opzichte van de zogenaamde schoolcatechese. Voor het schoolvak is inmiddels de dubbelnaam godsdienst /levensbeschouwing geïjkt. De term parochiecatechese is als onderscheiding dus eigenlijk niet meer nodig en we kunnen zonder misverstanden op te roepen het

woord catechese op zich gebruiken, zelfs zonder de toevoeging van het bijvoeglijk naamwoord ‘kerkelijk’, aangezien catechese altijd een kerkelijke activiteit is.¹ Daarmee blijft de wereld van het onderwijs formeel buiten beschouwing in dit instrument.

De term catechese, zonder voorvoegsels of bijvoeglijke naamwoorden, heeft als voordeel dat het ook vormen van catechese die buiten het organisatieverband van de parochie plaatsvinden binnen het blikveld brengt. Catechese in interparochieel of dekenaal verband, in de categoriale zielzorg, in diocesane cursussen, catechese verzorgd door religieuze en seculiere instituten en in oecumenische samenwerkingsverbanden en catechese in de media, zijn zo uitdrukkelijk inbegrepen. Daarnaast brengen we door slechts over catechese sec te spreken het taalgebruik in overeenstemming met dat van de *Katechismus van de Katholieke Kerk* en het *Algemeen directorium voor de catechese*.

Als wij in dit instrument over catechese spreken dan bedoelen wij het volgende:

Catechese is een bijzondere vorm van de dienst van het Woord, een fase in het evangelisatieproces, en richt zich tot degene die zich reeds tot Christus hebben bekeerd; de catechese als initiatie en als voortgaande geloofsvorming en -opvoeding bevordert dat die gelovigen toegroeien naar een levende, uitdrukkelijke en actieve geloofsbelijdenis en geeft de gelovigen zo de middelen en het vermogen om in de kerkelijke gemeenschap te leven en de boodschap van het evangelie in de wereld uit te dragen.

Bovenstaande omschrijving is vooral functioneel. Natuurlijk liggen er inhoudelijk theologische ideeën aan ten grondslag. Hier gaat het vooral om een plaatsbepaling van de catechese binnen het geheel van de activiteiten van de Kerk, die “bestaat om het

1. Congregatie voor de Clerus, *Algemeen directorium voor de catechese* (15 augustus 1997), 78 (verder aangeduid als *ADC*).

2. Paulus VI, apostolische Exhortatie *Evangelii nuntiandi* (8 december 1975), 14.

3. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over de missieactiviteit van de Kerk *Ad gentes divinitus*, 14; Johannes Paulus II, apostolische Exhortatie *Catechesi Tradendae* (16 oktober 1979), 16.

4. *Handelingen van de apostelen* 6,4; Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische Constitutie over de goddelijke openbaring *Dei verbum*, 24.

5. Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische Constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 12.

6. *Wetboek van Canoniek Recht* (Licap c.v./Gooi & Sticht, Brussel/ Hilversum 1987), can. 759 (verder aangeduid als *cic*).

7. Nederlandse Bisschoppenconferentie, *Meewerken in het pastoraat. Beleidsnota bij de 'Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van lekgelovigen aan het dienstwerk van de priesters'* (29 juni 1999), 5.2.

8. Vgl. *cic*, can. 758 en 759.

9. *Abc*, 219a.

Vervolg noten op blz. 23

evangelie te verkondigen”². Die plaatsbepaling is nodig om in het navolgende te kunnen spreken over de persoon, taken en kwaliteiten van de vrouwen en mannen die zich met catechese in de Kerk bezighouden. Voor meer theologische omschrijvingen verwijzen we hier naar diocesane (beleids)stukken, bisschoppelijke brieven en documenten van de wereldkerk, en in het bijzonder naar het *Algemeen directorium voor de catechese*.

3. De werkende in de catechese (wic)

Catechese is de verantwoordelijkheid van heel de christelijke gemeenschap³ en maakt deel uit van de dienst van het Woord.⁴ “De bediening van het Woord Gods is toevertrouwd aan de bisschoppen en behoort tot de eigenheid van het dienstwerk van priesters en diakens. De diocesane bisschop heeft de leiding van de gehele bediening van het Woord Gods.⁵ Gelovigen kunnen geroepen worden om mee te werken in de bediening van het Woord.⁶ De Codex kent hun met name in het catechetisch onderricht een belangrijke rol toe.”⁷ In de Kerk worden de leden van de instituten voor godgewijd leven en de lekgelovigen⁸ uitgenodigd mee te helpen aan de uitoefening van dit veeleisende onderdeel van het dienstwerk van priesters en diakens.

In verbondenheid met de bisschop oefenen priesters, religieuzen en lekgelovigen de catechese gezamenlijk uit. Ieder doet dat overeenkomstig de eigen staat in de kerkgemeenschap en daarom op een onderscheiden manier. Dankzij deze gezamenlijkheid én ieders verschillende rol biedt het dienstwerk van de catechese het getuigenis aan van het Woord en van wat de Kerk is. Zou een van deze vormen ontbreken, dan zou de catechese een deel van haar rijkdom en betekenis verliezen.⁹

In ons land wordt een groot aantal taken in de catechese, op het uitvoerende en

voor een goed deel ook op het beleidsvoorbereidende terrein, vervuld door lekgelovigen. Onder hen zijn veel vrouwen. Zij doen dit vaak als vrijwilliger naast hun beroep of andere taken. “Het werk van de catechese hangt heden ten dage op bijzondere wijze af van hun inzet en edelmoedigheid in dienst van de Kerk.”¹⁰ Dit is een groot goed en biedt bijzondere mogelijkheden voor de verdere uitbouw en ontwikkelingen van de catechese.

Wanneer men met de lijst van taken en kwaliteiten in de paragrafen 5 t/m 7 in de hand op zoek gaat naar een concrete persoon zal er niemand te vinden zijn die al die taken alleen aankan en al die kwaliteiten in zich verenigt. De term ‘werkende in de catechese’, wic verwijst dus eigenlijk naar een abstracte functie. In de praktijk zal het altijd gaan om een iemand die een aantal van deze taken vervult en een deel van deze kwaliteiten bezit. Maar wil er sprake zijn van goede catechese, dan is het nodig dat de taken op de verschillende niveaus die hieronder genoemd zullen worden uitgevoerd worden en dat daarvoor de vereiste kwaliteiten aanwezig zijn. Juist omdat er niemand is die al deze taken en kwaliteiten in zich verenigt is het goed dat werkenden in de catechese op alle niveaus samenwerken en elkaar aanvullen.

Omdat ‘wic’ op een abstracte functie wijst in dit instrument, spreken we dus niet over concrete personen, maar wel over persoonlijke kwaliteiten van een wic. Er wordt ook niets gezegd over de bestuurlijke, beleidsmatige en personele vertaling van de taken en kwaliteiten van de wic. Dit is een taak van ieder bisdom afzonderlijk. Dit betekent onder meer dat de volgende vragen op diocesaan niveau beantwoord worden:

- Geven wij de wic in de parochie een bezoldigd dienstverband?
- Werken wij met vrijwillige medewerkers?

- Hoeveel voltijd- en deeltijdfuncties willen wij?
- Ligt het accent op priesters en diakens of op de medewerking van leken-gelovigen?
- Geven wij de wic een *missio canonica*?
- Heeft een wic een parochieel, dekenaal of regionaal bereik?
- Enzovoorts.

Wij gaan hier vanzelfsprekend uit van een autonoom diocesaan personeelsbeleid en de ongelijktijdigheid van de ontwikkelingen en de verschillen in mogelijkheden in de bisdommen.

4. De wic: persoon, taken en kwaliteiten

Voor het verrichten van het catechetisch werk moeten wic's beschikken over kwaliteiten. Deze kwaliteiten kunnen worden onderverdeeld in: persoon, kennis, vaardigheden. Anders gezegd iedere wic moet drie vragen kunnen beantwoorden: Wie ben ik? Wat weet ik? Hoe handel ik? In paragraaf 4.1. gaan we dieper in op de persoon van de wic. Kennis en vaardigheden worden na enkele algemene opmerkingen in paragraaf 4.2. en in de daar op volgende paragrafen telkens gekoppeld aan concrete taken.

4.1 De persoon

Voor de grondhouding van de wic op alle niveaus van de geloofsgemeenschap geldt hetzelfde uitgangspunt dat de wic als "mens, christen en apostel"¹¹ een zekere rijpheid moet hebben bereikt. De wic moet voldoen aan de eisen die de evangelisatiebehoefte van onze tijd stelt. Er zijn daar voor wic's nodig, die duidelijk vorm geven aan hun christelijke en kerkelijke identiteit en die een grote maatschappelijke gevoeligheid bezitten.

We gaan er van uit dat ook een beginnende wic als mens al een zekere rijpheid

heeft bereikt, maar ook door de catechetische arbeid steeds weer te overdenken en te toetsen, kan groeien in een uitgewogen gevoelsleven, kritische zin, inwendige eenheid, vermogen tot contact en dialoog, opbouwende mentaliteit en bereidheid om in groepsverband te werken.

Het geloof van de wic zal door het catechetische werk gevoed worden en zij/hij zal als christengelovige groeien. Maar ook bij aanvang mogen we er van uit gaan dat de wic over een zekere spiritualiteit beschikt en in het catechetisch werk het getuigenis van zijn leven als bron heeft. Ieder van de catechetische onderwerpen die de wic behandelt moet op de eerste plaats haar/zijn eigen geloof voeden. Men vormt anderen in het geloof door allereerst zichzelf daarin te vormen.

De Kerk heeft een religieuze zending, die evenwel een plaats moet krijgen, vlees en bloed moeten worden in het leven en de geschiedenis van mensen. Om de christelijke boodschap ook de sociale, economische en politieke werkelijkheid binnen te brengen en daar in door te laten werken is het van belang dat de wic ook die levensterreinen kent, begrijpt en tegen het licht van Gods Woord kan houden. Daarbij dient de "voorkeursliefde voor de armen" en de passie voor rechtvaardigheid een bijzondere plaats in te nemen.

Tot slot dient ook de beginnende wic over een apostolisch besef te beschikken en dat voortdurend levend te houden, dat wil zeggen het besef een verkondiger van Gods Woord te zijn. Zij/hij moet daarom het concrete evangelisatieprogramma van de diocesane Kerk en de parochie kennen en meemaken om zich in te leven in het bewustzijn dat de particuliere Kerk heeft van haar eigen zending. Het best kan dit apostolisch inzicht gevoed worden door zich te identificeren met de persoon van Jezus Christus, die zijn leerlingen onderrichtte en vormde, en door

10. Congregatie voor de Clerus, Pauselijke Raad voor de Leken, e.a., *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken-gelovigen aan het dienstwerk van de priesters* (15 augustus 1997), Praktische bepalingen 2.2.

11. *Abc*, 239.

te trachten zich Zijn ijver voor het Godsrijk eigen te maken. Dankzij het werk als wic zal haar of zijn apostolische roeping mede met behulp van voortgaande vorming geleidelijk tot volle wasdom komen.

4.2 Taken en kwaliteiten

De taken die uitgevoerd moeten worden en de kwaliteiten, dat wil zeggen kennis en vaardigheden die nodig zijn om het catechetisch werk voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren kunnen globaal op drie niveaus worden omschreven:

1. taken en kwaliteiten die te maken hebben met de inrichting van catechetische leerprocessen van concrete individuen en groepen;
2. taken en kwaliteiten die te maken hebben met de organisatie van deze catechetische leerprocessen binnen een kerkelijk organisatieverband (meestal een parochie);
3. taken en kwaliteiten die te maken hebben met het scheppen van voorwaarden voor de organisatie en inrichting van catechetische leerprocessen binnen grotere kerkelijke verbanden (dekenaat, regio, bisdom).

De kwaliteiten van de wic worden op de drie niveaus op verschillende manieren aangesproken en ingezet. Een parochiële vrijwillige medewerker die bezig is met de organisatie van de vormselcatechese zet andere kwaliteiten in dan een diocesaan wic die een diocesaan werkplan opstelt. Een dekenale wic die samen met parochiële catechese werkgroepen een jaarprogramma samenstelt doet aanspraak op andere kwaliteiten dan een pastor die in het kader van uitvoering van dat zelfde programma een avond bijbelcatechese verzorgt.

Wanneer er in de catechese methodisch wordt gewerkt geldt wel voor alle niveaus dat de werkzaamheden de globale driedeling hebben van *voorbereiden, uitvoeren en evalueren*.

Hieronder (§ 5-7) worden steeds kennis en vaardigheden gekoppeld aan concrete taken die op een van de drie niveaus uitgevoerd moeten worden. In zijn algemeenheid gaan we er hier vanuit dat voor alle taakvelden geldt dat er voldoende

- theologische kennis,
- communicatieve vaardigheden,
- pedagogisch/didactische kennis en vaardigheden aanwezig moeten zijn. Dat herhalen we dus niet telkens op ieder niveau.

Wat is *voldoende* in dit geval? Als het om concrete personen gaat die met een “formele en gehonoreerde benoeming” in de catechese werkzaam zijn stelden de bisschoppen al eerder in 1997 de ondergrens vast op het “niveau van eerstegraads bevoegdheid”.¹²

Het geheel in schema gebracht ziet er zo uit:

De wic moet KWALITEITEN hebben om TAKEN te kunnen uitvoeren (§ 4).

KWALITEITEN die de *persoon* betreffen zijn (§ 4.1):

- a. geloof
- b. christelijke en kerkelijk identiteit
- c. maatschappelijke gevoeligheid

KWALITEITEN die de *kennis* en *vaardigheden* (§ 4.2) betreffen om TAKEN te kunnen uitvoeren zijn op:

Eerste niveau (§ 5): catechese: voorbereiden, uitvoeren, evalueren.

Tweede niveau (§ 6): beleid: voorbereiden, (doen) uitvoeren, evalueren.

Derde niveau (§ 7): beleid: maken en ondersteunen, dat wil zeggen voorwaarden scheppen, scholen en vormen.

12. Bisschoppenvergadering, 8/9 dec. 1997.

5. Taken en kwaliteiten die te maken hebben met de inrichting van catechetische leerprocessen van concrete individuen en groepen

Dit niveau vormt de kern van het catechetisch werk en valt doorgaans, maar niet noodzakelijk, samen met het concrete catechetische werk in (territoriale) parochies. En ook in de categoriale zielzorg, allochtonenparochies, vormingscentra, kloosters en retraiteorden wordt er catechese op dit niveau beoefend. Het wordt ook wel het primair catechetisch proces, of eerstelijns werk genoemd.

Het gaat onder meer om:

- begeleiding van catechese voor ouders/verzorgers bij voorbereiding van de doop;
- voorbereiding van eerste communie en vormsel, huwelijk en verloving;
- bijbelkringen of andere vormen van volwassenencatechese;
- voortgaande en zogenaamde tussentijdse (tussen bijvoorbeeld eerste communie en vormsel) catechese met kinderen en jongeren;
- begeleiding van (jong)volwassenen die willen toetreden tot de katholieke Kerk (catechumenaat).

Voorbereiden

Taken

- Samenstellen (in samenwerking met anderen) van het programma voor de parochiecatechese op basis van inhoudelijke informatie.
- In kaart brengen van de (begin)situatie, met name op religieus gebied, van de catechisanten; met andere woorden weten wat de catechisanten denken, voelen en vinden en hoe ze leven.
- Formuleren van de algemene doelstelling van catechese en de doelstelling van een concrete catechetische activiteit (bije-

komst, serie avonden, cursus enzovoorts) en die doelstelling(en) duidelijk maken aan betrokkenen.

- Bijhouden van de veranderingen en vernieuwingen in de catechese en in de theologie, voorzover mogelijk, en die vertalen naar de catechetische werkzaamheden.

Kwaliteiten

- Een wic kan relevante informatie (uit vakliteratuur, tijdschriften, catechetische materialen, elektronische media enzovoorts) inwinnen en verwerken ten behoeve van haar/zijn persoonlijke vorming en ten behoeve van het catechetisch werk.
- Een wic kan een catechetisch aanbod op langere termijn ordenen, plannen en programmeren in overeenstemming met de behoeften en wensen van de doelgroep(en).
- Een wic beschikt over de (schriftelijke en mondelinge) communicatieve vaardigheden om met en van catechisanten hun behoeften en wensen t.a.v. catechese te formuleren.
- Een wic is globaal op de hoogte van de belangrijkste ontwikkelingen in Kerk en samenleving.
- Een wic kan algemene en specifieke doelstellingen formuleren en duidelijk maken.

Uitvoeren

Taken

- Kiezen van inhoud, middelen en methoden om de doelstellingen van catechese te bereiken.
- De catechetische inhoud in verband brengen met vragen, opvattingen en ervaringen van catechisanten van deze tijd en met belangrijke maatschappelijke onderwerpen.
- Begeleiden van het leerproces en de geloofsvorming van personen en groepsprocessen.
- Articuleren van het eigen christelijk

geloof en kerkelijk engagement en het gesprek daarover op gang brengen tussen wic en catechisanten.

Kwaliteiten

- Kennis van en inzicht in bijbel en theologie, in aspecten van de menswetenschappen (psychologie en sociologie), de pedagogie en didactiek die voor de catechese van belang zijn.
- Communicatieve en contactuele vaardigheden die van belang zijn voor het omgaan met lerende individuen en groepen en die nodig zijn om over het eigen christelijk geloof en kerkelijk engagement van de wic en de catechisanten een gesprek te voeren.

Evalueren

Taken

- Nagaan (in samenwerking met anderen) of de doelen, planning en programmering van de catechese op langere termijn zijn verwezenlijkt en hoe de eigen inspanningen van de wic en die van anderen daaraan hebben bijgedragen en vervolgens bijsturen op grond van de evaluatieresultaten.
- Nagaan in welke mate de doelstellingen van catechetische taken en activiteiten zijn gehaald en hoe de eigen inspanningen van de wic en die van de catechisanten daaraan hebben bijgedragen en deze evaluatieresultaten betrekken in de uitvoering van toekomstige catechetische taken en activiteiten.

Kwaliteiten

- Kennis van toetsings- en evaluatiemethoden en deze kunnen toepassen.
- Op basis van evaluatieresultaten met catechisanten een gesprek voeren over de noodzaak van vervolgactiviteiten.
- Kritisch reflecteren op het catechetisch handelen.

- Bereidheid om veranderingen en vernieuwingen aan te brengen in de catechetische praktijk.
- Herkennen en aangeven van de behoefte en wensen op het gebied van scholing en deskundigheidsbevordering van de wic.

6. Taken en kwaliteiten die te maken hebben met de organisatie van deze catechetische leerprocessen binnen een kerkelijk organisatieverband op middenniveau

De catechetische taken op dit niveau zijn in de praktijk vaak een onderdeel van een breder takenpakket en worden daarom dikwijls in deeltijd uitgevoerd. Het kan hier een of meerdere personen betreffen die de coördinatie en/of het beleid op het terrein van de catechese is toevertrouwd binnen een territoriale parochie, parochiële samenwerkingsverbanden of andere kerkelijke organisaties. Hoewel dezelfde personen dikwijls ook werkzaam zijn op het eerste niveau, in het werk met individuen en groepen, gaat het hier vooral om de taken, kennis en vaardigheden die nodig zijn om dit primaire proces te ondersteunen, begeleiden en mogelijk maken door voorbereiden, uitvoering en evaluatie van beleid. Dit brengt de volgende taken met zich mee:

Taken

- Beleid voorbereiden, de uitvoering plannen en de resultaten evalueren d.w.z. met collegae, (parochie)bestuur, parochieraad, catechetische werk- of stuurgroepen, en dergelijke nagaan en beoordelen wanneer, waar en hoe catechese nodig is, zonodig in samenhang met andere pastorale actievelden en waar van toepassing in overleg met scholen voor katholiek onderwijs.
- Mensen voor de catechese werven en motiveren dat wil zeggen in prediking, publiciteit en anderszins in de gemeenschap

het besef opwekken dat catechese een gezamenlijke verantwoordelijkheid is, waarbij alle gelovigen betrokken zijn.

- Coördineren en afstemmen van mensen en middelen dat wil zeggen verbindingen leggen tussen kerkelijke catechese en andere pastorale actievelen, overleg plegen over de plaats en structuur van de catechese binnen een bepaalde parochie c.q. cluster van parochies en zorgen voor de inhoudelijke en organisatorische binding met de dekenale en diocesane catechetische programma's en activiteiten.
- Mensen en (financiële) middelen onderhouden d.w.z. zorgen voor de coaching en bemoediging van (vrijwillige) medewerkers, hun begeleiding en vorming, zorgen voor voldoende vernieuwing bij en van de medewerkers, zorgen voor voldoende en goed functionerende (leer)middelen en het onderhoud daarvan.

Kwaliteiten

- Kennis van en inzicht in het gebied van beleid, beheer, planning en evaluatie van de catechese.
- Kunnen werken in collegiaal verband d.w.z. kunnen overleggen met parochiebestuur, parochieraad, catechetische werkgroepen, e.d.
- Op de hoogte blijven van maatschappelijke, kerkelijke en onderwijskundige ontwikkelingen en deze bij de organisatie van catechese betrekken.
- Catechese goed van andere pastorale actievelen en het schoolvak godsdienst/levensbeschouwing onderscheiden en ook de samenhang tussen deze activiteiten zien.
- Kennis van en toegang tot (dekenale en diocesane) ondersteunings- en begeleidingsinstellingen, theologische opleidingen en andere expertisecentra.
- Inzicht in het eigen functioneren en vaardigheden van de WIC en op basis hiervan, indien nodig, scholingsbehoeften for-

muleren.

7. Taken en kwaliteiten die te maken hebben met het scheppen van voorwaarden voor de organisatie en inrichting van catechetische leerprocessen binnen grotere kerkelijke verbanden (dekenaat, regio, bisdom).

Dit werkveld wordt wel eens aangeduid met tweede en derde lijns werk. In de kerkelijke organisatie valt het samen met het werk van mensen die op regionaal, dekenaal en/of diocesaan niveau zijn aangesteld. Hun taken zijn bondig samen te vatten met het woord *voorwaardescheppend*. Hun werk schept de voorwaarden waarbinnen anderen hun werk kunnen doen. In sommige landelijke interdiocesane organisaties en in religieuze organisaties die geen band met het bisdom hebben komt men ook werkzaamheden tegen die hiermee te vergelijken zijn.

Het *Algemeen directorium voor de catechese* omschrijft in de nummers 222-223 de taken van de plaatselijke bisschop als eerstverantwoordelijke voor de catechese in de particuliere Kerk. De taken van de WIC op het derde niveau zullen hier nauw op aansluiten en in feite de uitwerking moeten zijn van gedelegeerde bisschoppelijke verantwoordelijkheid. Dit brengt de volgende taken met zich mee:

Taken

- Zorg voor de inzet van mensen, middelen en instrumenten ten behoeve van de catechese, dat wil onder meer zeggen: publicatie van catechetische leermiddelen, onderhouden van een informatienetwerk (documentatie, informatiekanaal en dergelijke), stimuleren van een evenwichtige verdeling en doelmatige inzet van menskracht, onderhoud van een (diocesaan en nationaal) netwerk van collegiale contacten.
- Toezicht houden op de kerkelijke

geschiktheid van mensen, middelen en instrumenten dat wil onder meer zeggen: overleg met vertegenwoordigers en instanties van de Kerk over grondslag, doel en inhoud van de catechese, zich op de hoogte houden van catechetisch onderzoek en theoretische ontwikkelingen, nadenken over vraagstukken in de samenleving voorzover die betrekking hebben op kerkelijke catechese.

- Bevorderen en onderhouden van het enthousiasme voor catechese, dat wil onder meer zeggen: het wekken en onderhouden van roeping voor de catechese, zorg voor stuwende krachten die verantwoordelijk zijn voor de catechese binnen het bisdom, het dekenaat of de regio, zorg voor persoonlijk en geestelijke aandacht voor de wic's, individueel en als groep, zorg voor periodiek terugkerende bijeenkomsten voor vorming van wic's (impulsdagen, studiedagen en bezinningsdagen).

- Zorg voor de opleiding, vorming en toerusting van wic's, dat wil onder meer zeggen: zorg voor een structurele passende basisopleiding en voorgezette vorming van de wic's.

- Zorg voor de programmering en afstemming van catechese, dat wil onder meer zeggen: opstellen van een globaal en samenhangend programma voor de catechese, afstemmen van het werk van de wic's op dat van de andere mensen die binnen de christelijke gemeenschap pastoraal werk

verrichten, zodat er in het evangelisatiewerk samenhang is en wic's midden in de gemeenschap staan, het onderhouden van contacten op kerkprovinciaal niveau.

Kennis en vaardigheden

- Kennis en inzicht in de vragen, behoeften en noden die op het terrein van de catechese leven.

- Een inhoudelijk bijdrage kunnen leveren in het overleg met vertegenwoordigers en instanties van de Kerk over grondslag, doel en inhoud van de kerkelijke catechese.

- Inzicht in de ontwikkelingen in samenleving, Kerk en onderwijs en deze betrekken op kerkelijke catechese.

- Vanuit bijbel, theologie en traditie de plaats van de catechese in Kerk en samenleving kunnen beoordelen.

- Kennis van en inzicht in het diocesaan catechetisch beleid; landelijk catechetisch beleid.

- Kennis van en contacten met de belangrijkste plaatsen van catechetische expertise in Nederland (catechetische centra, theologische opleidingen, en dergelijke)

Utrecht, 8 februari 2000

NEDERLANDSE BISSCHOPPENCONFERENTIE

Literatuurlijst

- Bisdom 's Hertogenbosch, *Leren en Leven. Handreiking voor parochiecatechese in het bisdom 's Hertogenbosch* (Secretariaat/Persdienst bisdom 's Hertogenbosch 1993), 8-10, 15-19.
- Bisdom 's Hertogenbosch (Diocesane Coördinatiegroep Parochiecatechese), *Een raamplan voor parochiecatechese* (Den Bosch 1998).
- Bisdom Breda, *Katechese met volwassenen. Werkdefinitie, organisatie en voortgang*, Bisdom Breda Brochure 28 (Persdienst bisdom Breda 1992), 7-11, 29, 38-40.
- Bisdom Roermond, 'Gaat me om het te zien'. 'Katechese in dienst van de geloofsbegeleiding', Beleidslijnen dienst katechese en vorming bisdom Roermond (DPC Roermond 1996), 11-12, 19.
- Bisdom Rotterdam, 'Zoals Hij onderweg met ons sprak'. *Beleidsnota voor parochiecatechese in het bisdom Rotterdam* (Rotterdam december 1996), 17-19, 25-26.
- Bisschoppen van Nederland, *Perspectieven voor de catechese in Nederland. Verklaring van de Nederlandse bisschoppen*, Bisschoppelijke brieven nr. 13 (SRKK, Utrecht 1982), 16-18.
- Commission épiscopale de la Catéchèse et du Catechumenat, *Des animateurs pour la catéchèse* (CNER, Parijs juli 1996).
- Congregatie voor de Clerus, *Algemeen directorium voor de catechese* (15 augustus 1997), in: *Kerkelijke documentatie 7* (1998), V, 2; III.
- Congregatie voor de Clerus, Pauselijke Raad voor de Leken, e.a., *Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken- en gelovigen aan het dienstwerk van de priesters* (15 augustus 1997), in: *Kerkelijke documentatie 8* (1997), 3-18.
- Congregatie voor de Evangelisatie van de Volkeren, *Guide for Catechists. Document of vocational, formative and promotional orientation of catechists in the territories dependent on the Congregation for the Evangelization of Peoples* (Vaticaanstad 1993).
- Diocesaan Pastoraal Centrum, *De weg van het leren. Katechese in de parochie* (DPC Haarlem 1994), 6-9.
- Hogeschool Katholieke Leergangen (Vakgroep Theologie/Levensbeschouwing), *Opleidingsplan parochiecatecheet. Functies, taken en kwaliteiten* (Tilburg 1993).
- Interdiocesaan Pastoraal Beraad, *Dossier 'Niet-gewijde pastorale bedieningen in enkele lokale kerken. Een case study over leken als pastorale beroepskrachten'*, in: *Kerkelijke documentatie 2* (1990).
- Internationale Raad voor de Katechese, *Volwassenenkatechese in de christengemeenschap. Enige richtlijnen en aandachtspunten*, in: *Kerkelijke documentatie 2* (1991), 26-32, 34-42, 61, 70-84.
- Johannes Paulus II, apostolische Exhortatie *Christifideles Laici* (30 december 1988), in: *Kerkelijke documentatie 2* (1989).
- Landelijk Pastoraal Overleg, *Katechese en parochie. Slotdocument van de zitting van het Landelijk Pastoraal Overleg op 31 januari en 1 februari 1992*, in: *Kerkelijke documentatie 6* (1992).

Landelijke Steunstichting Districtskatecheet, *Een beroepsprofiel voor de districtskatecheet in het katholiek primair onderwijs* (VBKO, Den Haag 1993).

Nationale Raad voor Katechese, *Van Raadswege. Visies en standpunten van de Nationale Raad voor Katechese 1969-1988* (NRK, Nijmegen), 25-28.

Nederlandse Bisschoppenconferentie, *Meewerken in het pastoraat. Beleidsnota bij de 'Instructie over enige vragen betreffende de medewerking van leken gelovigen aan het dienstwerk van de priesters'* (29 juni 1999), in: *Kerkelijke documentatie* 8 (1999).

Ton Roumen, *De districtskatecheet belicht naar vijf aspecten* (Nijmeegs Katechetisch Centrum, Nijmegen 1997).

Vijfde Bisschoppensynode 1977, *Over catechese in onze tijd, vooral voor kinderen en jongeren*, in: *Archief van de Kerken* (1978), 90-91.

Wetboek van Canoniek Recht (Licap c.v./Gooi & Sticht, Brussel/Hilversum 1987), can. 773-780.